

V Bruseli 27. 4. 2017
COM(2017) 198 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Akčný plán pre ľudí, prírodu a hospodárstvo

{SWD(2017) 139 final}

1. Ochrana a využívanie možností európskeho prírodného dedičstva

Hoci sa v Európe nachádzajú niektoré z najhustejšie osídlených oblastí sveta, má aj veľmi bohaté a rozmanité kultúrne dedičstvo. O zabezpečenie zdravého prírodného prostredia v Európskej únii sa usilujú smernice o ochrane prírody¹, a to tým, že vytvárajú rámec na ochranu chránených druhov a biotopov. V uvedených smerniciach sa stanovuje najväčšia koordinovaná sústava chránených oblastí na svete, Natura 2000, ktorá pokrýva 18 % suchozemského územia a 6 % morských oblastí EÚ. Chráni sa nimi približne 1 500 živočíšnych a rastlinných druhov a približne 200 vzácných biotopov vnútri aj mimo týchto chránených prírodných oblastí, pričom ochrana prírody sa kombinuje s udržateľným využívaním pôdy a hospodárskou činnosťou.

V rámci záväzku dosiahnuť lepšiu právnu reguláciu spustila Komisia v roku 2014 komplexné hodnotenie smerníc o prírode, tzv. kontroly vhodnosti. Pri nástupe do funkcie európskeho komisára pre životné prostredie, námorné záležitosti a rybníctvo dostal Karmenu Vella poverenie od predsedu Komisie Jeana-Claudea Junckera na dokončenie tohto hodnotenia. V tomto procese reagovala Komisia na obavy občanov a podnikov, ktorí majú niekedy pocit, že európske pravidlá sú zložité na pochopenie, uplatňovanie a presadzovanie.

Kontrolou vhodnosti sa zistilo, že v rámci širšej politiky EÚ v oblasti biodiverzity sú smernice o ochrane prírody na daný účel vhodné, ale splnenie ich cieľov a naplnenie ich maximálneho potenciálu je podmienené výrazným zlepšením ich vykonávania². Na dosiahnutie praktických výsledkov je potrebné zlepšenie účinnosti a efektívnosti týchto smerníc, ako aj spolupráce v partnerstve s rôznymi zainteresovanými komunitami v členských štátoch a v celej EÚ.

V súčasnosti má priaznivý stav ochrany len približne polovica vtákov a ešte menší podiel ostatných chránených druhov a biotopov v EÚ. Sústava Natura 2000 je dnes vo veľkej miere zavedená na súši, na mori však zaostáva. Len 50 % zo všetkých lokalít sústavy Natura 2000 má plán riadenia s ochrannými cieľmi a opatreniami. Ku kľúčovým faktorom spôsobujúcim tieto nedostatky vo vykonávaní patria obmedzené zdroje, nedostatočné presadzovanie zákonov, slabá integrácia cieľov ochrany prírody do ostatných oblastí politiky, nedostatočná informovanosť a prístup k údajom a zlá komunikácia a zapojenie zainteresovaných strán. Navyše ani tí, ktorí uvedené smernice vykonávajú, najmä na regionálnej a miestnej úrovni, nie sú vždy dostatočne oboznámení s ich požiadavkami alebo flexibilitou a príležitosťami, ktoré ponúkajú. To môže viesť ku konfliktu medzi ochranou prírody a hospodárskou činnosťou.

Kontrola vhodnosti však ukázala, že v prípade cielených opatrení uskutočnených v dostatočnom rozsahu sa stav druhov a biotopov zlepšuje, niekedy až s pozoruhodnou mierou obnovy. Okrem toho sa v čoraz väčšej miere uznáva, že prírodné prostredie podporuje rôzne odvetvia hospodárstva, napríklad cestovný ruch. Jeho ochrana a udržateľné využívanie sú dnes dôležitejšie než kedykoľvek predtým. Otvára sa tým množstvo príležitostí, ako do oblasti ochrany prírody prilákať investície a ako ich ďalej podporovať.

¹ Smernica 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) (Ú. v. ES L 206 z 22.7.1992, s. 7) a smernica 2009/147/ES o ochrane voľne žijúceho vtáctva (smernica o vtákoch) (Ú. v. EÚ L 20, 26.1.2010, s. 7).

² Pracovný dokument útvarov Komisie (2016) 472 final zo 16. decembra 2016 o kontrole vhodnosti právnych predpisov EÚ o ochrane prírody (smernica o biotopoch a smernica o vtákoch)
http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/index_en.htm.

Dňa 7. decembra 2016 viedla Komisia orientačnú diskusiu o zisteniach kontroly vhodnosti a súvisiacich nadväzujúcich opatreniach. V reakcii na túto diskusiu sa rozhodla vypracovať konkrétny akčný plán na zlepšenie vykonávania smerníc, ich súladu so sociálno-ekonomickými cieľmi a zapojenia orgánov, zainteresovaných strán a občanov na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Vzhľadom na značný územný rozmer smerníc a na kľúčovú úlohu, ktorú miestne a regionálne orgány zohrávajú pri ich vykonávaní, bol do prípravy tohto akčného plánu úzko zapojený Výbor regiónov (VR), ktorý zohrá hlavnú úlohu pri zapájaní a kontaktovaní regionálnych a miestnych orgánov.

Cieľom tohto komplexného akčného plánu je rýchlo zlepšiť praktické vykonávanie smerníc o ochrane prírody a urýchliť pokrok pri dosahovaní cieľa EÚ na rok 2020 spočívajúceho v zastavení a zvrátení straty biodiverzity a ekosystémových služieb³, a to aj vo vzťahu k odolnosti proti zmene klímy a k zmiernovaniu zmeny klímy. Bude to prospešné pre obyvateľov Európy i jej hospodárstvo. Opatrenia sa síce budú prijímať na úrovni EÚ, najmä Komisiou a Výborom regiónov, ale ruku k dielu budú musieť priložiť aj členské štáty a dotknuté zúčastnené strany, ktorým sa zo strany EÚ dostane viac podpory a pomoci. Akčný plán ponúka skutočné príležitosti na zapojenie zainteresovaných strán a verejnosti a na vytvorenie partnerstiev naprieč rôznymi oblasťami politiky. Tým sa položia pevné základy pre zmierenie a spojenie prírody, človeka a hospodárstva.

2. Obsah akčného plánu

Akčný plán pokrýva štyri prioritné oblasti s 15 konkrétnymi opatreniami. Väčšina opatrení sa začne v roku 2017, aby mohla Komisia podať správu o ich plnení ešte pred koncom svojho súčasného funkčného obdobia v roku 2019. Opatrenia sú prehľadne uvedené v tabuľke tohto oznámenia. Tabuľku dopĺňajú podrobné prehľady, ktoré poskytujú viac informácií.

Priorita A: Zlepšiť usmerňovanie, prehĺbiť poznatky a zabezpečiť lepší súlad so širšími sociálno-ekonomickými cieľmi

Rozdielny prístup členských štátov k vykonávaniu smerníc môže viesť k zbytočným konfliktom a problémom. Nepružné uplatňovanie pravidiel o ochrane druhov, omeškania a neprimerane vysoká záťaž v rámci postupov povoľovania lokalít, ako aj nedostatočná informovanosť zúčastnených strán môžu vytvárať zbytočné napätie medzi ochranou prírody a sociálno-ekonomickými činnosťami. Akčný plán poskytuje praktické riešenia týchto problémov a presadzuje inteligentnejšie participatívne prístupy na podporu plného zapojenia vlastníkov a užívateľov pôdy. Komisia zlepši svoje usmernenia a bude podporovať lepšie pochopenie právnych predpisov v praxi, aby tým verejným orgánom pomohla pri ich lepšom uplatňovaní. Členské štáty budú musieť zlepšiť znalosti a prístup k údajom, ktoré sú potrebné na vykonávanie smerníc. Komisia bude podporovať úsilie o väčšiu mieru uznania toho, že zdravé ekosystémy prispievajú k blahobytu a hospodárskemu rozvoju (opatrenia 1 – 3).

³ Oznámenie Komisie: Naše životné poistenie, náš prírodný kapitál: stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020 [KOM(2011) 244].

Väčšej účinnosti a efektívnosti smerníc o ochrane prírody pomôžu i opatrenia, ktoré Komisia pripravuje⁴ na zefektívnenie monitorovania a podávania správ v rámci environmentálnych právnych predpisov EÚ.

Priorita B: Vytvoriť politickú zodpovednosť a posilniť súlad

Aj keď za vykonávanie smerníc o ochrane prírody v praxi sú v konečnom dôsledku zodpovedné členské štáty, Komisia s nimi bude užšie spolupracovať s cieľom uľahčiť a podporiť ochranu prírody a jej udržateľné využívanie. Spoločne sa musíme postarať o to, aby existovala plne súdržná a funkčná sústava Natura 2000 a aby boli príslušné druhy chránené, a ak je to vhodné, využívané udržateľným spôsobom.

Súčasťou tejto priority bude dvojstranný dialóg s členskými štátmi a zúčastnenými stranami, ktorého cieľom bude zlepšiť vykonávanie programu sústavy Natura 2000 a podporiť spoluprácu pri jej riadení v rôznych biogeografických regiónoch Európy. Vypracujú a zrealizujú sa akčné plány na ochranu druhov a biotopov (opatrenia 4 – 7).

Pre lepšie dodržiavanie smerníc o ochrane prírody členskými štátmi budú vysoko relevantné aj iné opatrenia v širšej oblasti politiky životného prostredia, v oblasti odbornej prípravy vnútroštátnych sudcov a prokurátorov, prístupu k spravodlivosti a zabezpečenia súladu s právnymi predpismi EÚ v oblasti životného prostredia⁵.

Priorita C: Posilniť investície do sústavy Natura 2000 a zlepšiť synergie s finančnými nástrojmi EÚ

Náklady na vykonávanie programu sústavy Natura 2000 sa odhadujú na 5,8 miliardy EUR ročne, zatiaľ čo jej ročný prínos sa odhaduje na 200 až 300 miliárd EUR. Nedostatočné financovanie však sieti bráni tieto prínosy naplno prejavitiť a je aj hlavným faktorom, ktorý narúša účinnosť smerníc o ochrane prírody. Akčný plán sa preto zameriava na lepšie využívanie dostupných finančných prostriedkov EÚ a na zatriktívnenie prírody pre súkromné investície.

Kontrola vhodnosti poukázala na znepokojujúci úbytok druhov a biotopov v dôsledku poľnohospodárstva a poukázala na potrebu účinnejšej integrácie sústavy Natura 2000 a širšej biodiverzity so spoločnou poľnohospodárskou politikou (SPP). V akčnom pláne sa v súlade so súčasným právnym rámcom⁶ navrhujú spôsoby na zlepšenie synergie s SPP a ďalšími kľúčovými politickými oblasťami EÚ, ako je politika súdržnosti, spoločná rybárska politika a politika v oblasti výskumu a inovácií. Navrhuje sa v ňom zvýšenie objemu finančných prostriedkov určených na prírodu a biodiverzitu, ktoré umožnia vyššie investície do sústavy Natura 2000. Stanovuje sa v ňom aj vytvorenie podrobnejších usmernení a rozvoj plánovania pre potreby vnútroštátnych rámcov financovania sústavy Natura 2000, ktoré by mali vypracovať členské štáty. A navrhujú sa v ňom aj spôsoby, ako stimulovať súkromné investície a lepšie podporiť prepojenosť rôznych oblastí sústavy

⁴ Hodnotenie v rámci kontroly vhodnosti zamerané na povinnosti týkajúce sa regulačného monitorovania a podávania správ stanovené v *acquis* EÚ v oblasti životného prostredia, ako aj následné opatrenia možno nájsť na adrese http://ec.europa.eu/environment/legal/reporting/fc_overview_en.htm.

⁵ Pozri pracovný program Komisie na rok 2017 – Vytvorenie Európy, ktorá chráni, posilňuje a obraňuje [oznámenie Komisie COM(2016) 710 final].

⁶ Ďalšie podrobnosti o konzultácii k modernizácii a zjednodušeniu SPP sú dostupné na stránkach https://ec.europa.eu/agriculture/consultations/cap-modernising/2017_sk a https://ec.europa.eu/agriculture/simplification_en.

Natura 2000, okrem iného aj prostredníctvom zelených infraštruktúr a riešení inšpirovaných prírodou (opatrenia 8 – 12).

Priorita D: Zlepšiť komunikáciu a osvetu, ktoré zapoja občanov, zainteresované strany a komunity

Akčný plán sa snaží posilniť zapojenie verejnosti, zúčastnených strán, miestnych orgánov a komunit. Ochrana prírody a jej bohatstva je vecou nás všetkých, pretože je našim spoločným dedičstvom. Komisia spolu s Výborom regiónov využije všetky dostupné platformy na zvyšovanie informovanosti a na podporu zapojenia na miestnej úrovni a výmeny poznatkov. Osvedčeným riadiacim postupom v oblastiach sústavy Natura 2000 sa bude prikladať väčší význam. Pomocou európskeho zboru solidarity pomôže Komisia mladým ľuďom priamo sa zapojiť do ochrany prírody a získať cenné skúsenosti do profesionálnej kariéry (opatrenia 13 – 15).

Prehľad opatrení

Zlepšiť usmerňovanie, prehĺbiť poznatky a zabezpečiť lepší súlad so širšími sociálno-ekonomickými cieľmi

Opatrenia	Harmonogram	Zodpovedný subjekt
1. Vo všetkých jazykoch EÚ aktualizovať, rozvíjať a aktívne propagovať usmernenia týkajúce sa a) postupov povoľovania lokalít, ochrany a riadenia druhov, ako aj odvetvové usmernenia b) začlenenia ekosystémových služieb do rozhodovania	2017 – 2019 2018 – 2019	KOMISIA/VR/ČŠ/ zúčastnené strany
2. Vytvoriť podporný mechanizmus, ktorý orgánom členských štátov pomôže riešiť hlavné výzvy pri uplatňovaní požiadaviek na povolenia stanovených smernicami o vtákoch a biotopoch pre potreby sústavy Natura 2000 a predpisov na ochranu druhov	2017 – 2019	KOMISIA/ČŠ/ zúčastnené strany
3. Prehĺbiť poznatky, a to aj posilneným a efektívnejším monitorovaním, a zabezpečiť verejný online prístup k údajom potrebným na vykonávanie smerníc (napr. satelitné snímky z programu Copernicus)	2017 – 2019	KOMISIA/EEA/ČŠ

Vytvoriť politickú zodpovednosť a posilniť súlad

Opatrenia	Harmonogram	Zodpovedný subjekt
4. Dokončiť sústavu Natura 2000, najmä začlenením nepokrytých oblastí v morskom prostredí, a zaviesť potrebné ochranné opatrenia pre všetky lokality	priebežne	ČŠ/zúčastnené strany/KOMISIA
5. Využiť nový proces preskúmania vykonávania právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia na špecializované dvojstranné stretnutia s národnými a regionálnymi orgánmi s cieľom vypracovať dohodnuté plány na zlepšenie vykonávania a konzultovať výzvy spojené s vykonávaním s vlastníkmi pôdy a ostatnými zainteresovanými stranami	2017 – 2019	KOMISIA/ČŠ/ zúčastnené strany
6. Spojiť verejné orgány a zainteresované strany z rôznych členských štátov na úrovni biogeografických regiónov s cieľom riešiť spoločné výzvy vrátane cezhraničných otázok	2017 – 2019	KOMISIA/VR/ČŠ/ zúčastnené strany
7. Pokračovať vo vypracovávaní akčných plánov pre najohrozenejšie druhy a prírodné biotopy, ako aj vo vytváraní platforiem zainteresovaných strán, pokiaľ ide o koexistenciu konfliktných druhov (napr. veľkých šeliem)	2017 – 2019	KOMISIA/ČŠ/ zúčastnené strany

Posilniť investície do sústavy Natura 2000 a zlepšiť synergie s finančnými nástrojmi EÚ

Opatrenia	Harmonogram	Zodpovedný subjekt
8. Posilniť investície do prírody a) pomôcť členským štátom, aby zlepšili svoje viacročné finančné plánovanie pre sústavu Natura 2000 aktualizáciou svojich prioritných akčných rámcov (PAF) b) navrhnuť 10 % zvýšenie rozpočtu programu LIFE určeného na projekty podporujúce ochranu prírody a biodiverzity, pričom celkový objem rozpočtových prostriedkov programu LIFE ostane nezmenený c) stimulovať investície súkromného sektora do projektov súvisiacich s prírodou	2017 – 2019	KOMISIA/EIB/ČŠ/ zúčastnené strany
9. Podporovať synergie s financovaním zo spoločnej poľnohospodárskej politiky, okrem iného účinným využívaním platieb a agroenvironmentálno-klimatických opatrení sústavy Natura 2000, vytvorením systémov orientovaných na výsledky, podporou poľnohospodárov prostredníctvom poľnohospodárskych poradenských služieb, inováciami a prenosom vedomostí v rámci európskeho partnerstva v oblasti inovácií zameraného na poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť	2017 – 2019	KOMISIA/ČŠ/ zúčastnené strany
10. Zvýšiť informovanosť o možnostiach financovania v rámci politiky súdržnosti a zlepšiť synergie	2017 – 2019	KOMISIA/ČŠ/ zúčastnené strany
11. Zlepšiť synergie so spoločnou rybárskou politikou a integrovanou námornou politikou vrátane efektívnejšieho využívania dostupných možností financovania	2017 – 2019	KOMISIA/ČŠ/ zúčastnené strany
12. Poskytnúť usmernenie na podporu nasadenia zelenej infraštruktúry na lepšie prepojenie oblastí sústavy Natura 2000; podporovať projekty riešení inšpirovaných prírodou z prostriedkov politiky EÚ v oblasti výskumu a inovácií a programu Horizont 2020	2017 – 2019	KOMISIA/ zúčastnené strany

Zlepšiť komunikáciu a osvetu, ktoré zapoja občanov, zainteresované strany a komunity

Opatrenia	Harmonogram	Zodpovedný subjekt
13. Podporiť výmenu poznatkov a zapojenie miestnych a regionálnych orgánov prostredníctvom spoločnej platformy s Výborom regiónov	2017 – 2019	VR/KOMISIA

14. Podporiť uznávanie osvedčeného riadenia lokalít sústavy Natura 2000 a zvyšovať informovanosť o smerniciach o ochrane prírody prostredníctvom príslušných fór, využívať nové technológie a osvetové kampane a posilňovať väzby medzi prírodným a kultúrnym dedičstvom, najmä v súvislosti s rokom 2018, ktorý bude Európskym rokom kultúrneho dedičstva	2017 – 2019	KOMISIA/VR/ČŠ zúčastnené strany
15. Aktívne zapojiť mladých ľudí do opatrení zameraných na spoločenské potreby tým, že dostanú príležitosť zapojiť sa do ochrany prírody v lokalitách sústavy Natura 2000 (európsky zbor solidarity)	2017 – 2019	KOMISIA/ČŠ/ zúčastnené strany